

cionirajo totalno vojno. Mnogi sodni dnevi usmerjajo h končnemu sodnemu dnevu, ko se izpopolnjevanje, proizvodnja in razpostavljanje jedrskega orožja nadaljujejo, strategiji pa razgrinjajo načrte za njihovo uporabo v boju.«⁷

Aronsonova napoved se, kot vemo, ni povsem uresničila ali, povedano bolj natančno, sam vzorec grožnje z jedrsko katastrofo se je po koncu hladne vojne nekoliko spremenil. V ne ravno hudem nasprotju z Aronsonovim sklepanjem ne moremo zanikati sorazmernega uspeha pri redukciji jedrskega potenciala na obeh straneh nekdanje železne zaves. Navzlic dejstvu, da so uničili veliko jedrskega potenciala, pa se sama grožnja jedrske vojne vseeno še nadaljuje; zdaj pač v nekoliko spremenjenih svetovnih konfrontacijah, še posebej pa, če upoštevamo nove jedrske sile, kakršne so Izrael, Indija, Pakistan in Severna Koreja, ki se jim utegne pridružiti še Iran. Ta nova dejstva globaliziranega sveta označujejo konec tiste iluzije, ki je nastala po koncu bipolarnega sveta in je bila izrečena v Fukuyamovi formuli »konca zgodovine«. Pustimo ob strani vprašanje, ali so Fukuyamovo idejo povsod pravilno razumeli, ampak v tistem času razširjenega želečega razmišljanja (*wishful thinking*) se je nemara zdelo, da konec zgodovine pomeni tudi konec oboroženih spopadov. Celó na samem področju vojaških dejavnosti – čeprav z veliko pomočjo medijske dramaturgije – se je zdela verjetna možnost vojne kot nekakšna »dobra praksa«. Uporaba vojaških sil za preprečitev agresije ali za odvrčanje izbruhov nasilja se je na trenutke zdelá zares mogoča. Najbolj optimistični družbeni aktivisti in politiki so upali na prilagoditev mednarodnih organizacij neki vrsti demokratičnih mednarodnih odnosov. Diskurz vojne se je po prvi zalivski vojni – spomnimo: vojni proti Iraku zaradi njegove okupacije Kuvajta poleti l. 1990 – obogatil z novim konceptom vojaškega angažiranja v omejenih operacijah s poudarjeno uporabo visoko tehnoloških orožij in računalniških ter komunikacijskih pomagal. Toda prav kmalu po tem je vojna v nekdanji Jugoslaviji pokončala upanje v *dobro postmoderno vojno*: »Vojne v Jugoslaviji ni mogoče razložiti niti kot državljanske vojne niti kot spopada med narodi; namesto tega jo je treba videti kot kompleksno vojno za novo državnost, osrediščeno okoli etnopolitičnih in socioekonomskih osi spopadov.«⁸ Nekateri od »večnih vzrokov« vojn so se v dobi postmodernizma prerazporedili. Toda še naprej jih razumejo tako tisti, ki so vpleteni v spopad, kot tudi tisti, ki jih skušajo razumeti in razložiti, kot vzroke, da niti ne govorimo o poskusih interesnega vmešavanja v nekatere težavne situacije.

⁷ N. d., 9.

⁸ Wilfried Graf, Reflections concerning a Typology of the New Nationalisms in Yugoslavia and South-Eastern Europe, v: T. Kuzmanič, A. Truger (ur.), *Yugoslavia War*, Ljubljana, Schlaining 1992, 76.